

BUTLLETÍ ELECTRÒNIC DE LA SOCIETAT CATALANA DE CIÈNCIA-FICCIÓ I FANTASIA

Juliol - Agost 2009. Número 17

EDITORIAL

La Lluna, la ciència-ficció i més coses

Aquest mes de juliol farà quaranta anys que els astronautes Armstrong i Aldrin van trepitjar per primera vegada la Lluna. Aleshores alguns van opinar que, després d'haver constatat que la Lluna era una pedra morta i arrugada, ja mai més no la mirariem igual, i els poetes no en podrien parlar ni fer-ne metàfores. Com si s'haguessin pres al peu de la lletra aquella preciosa cançó de Liferman i Mareuil, "La Lune est morte", que per aquells anys havien fet popular Les Frères Jacques: "Ploreu, Pierrot, poetes i gats negres: la Lluna és morta aquest vespre."

I encara van ser més radicals els comentaris respecte a la ciència-ficció. Molts es van afanyar a dir que la ciència-ficció s'havia acabat. El viatge a l'espai ja era realitat, s'havia visitat un altre astre i no havien sortit a rebre els astronautes les revingudes selenites que acollien el professor Barbenfouillis als films de Méliès. "De què podreu parlar ara, els autors de ciència-ficció?"

No cal insistir en el fet que els que van fer realitat els vols tripulats i l'arribada a la Lluna havien partit de les fantasies dels escriptors, i que justament els anys seixanta la ciència-ficció va fer un tomb espectacular, del qual tots som hereus.

Per això la SCCFF aquest juliol volíem commemorar, amb un acte públic, l'efemèride de fa quaranta anys. Ho farem, però, passat l'estiu. La mateixa NASA que el 18 de juliol tenia un Apollo viatjant cap a la Lluna - hi van arribar el 20- va repetir la gesta amb un segon viatge tripulat el 20 de novembre -quines dates de triar, també, aquests! Entre totes dues dates, doncs, tenim la intenció de fer una sessió pública en què esperem poder oferir coses interessants als socis i amics que les vulguin compartir amb nosaltres.

Mentrestant, us desitgem que passeu un bon estiu. I, perquè la ciència-ficció us hi acompanyi, com en tots els butlletins en aquest també us recomanem lectures, films, còmics, jocs, i més coses.

CRÒNICA

Taula rodona sobre literatura de ciència-ficció i fantasia escrita en català i per dones

A mitjan any passat, el periodista Josep Lluís Blàzquez deia en una emissió a iCat fm que "la tradicional queixa que a Catalunya

no hi ha bons autors de ciència-ficció i fantasia comença a ser cada dia menys certa". I, com a mostra, comentava dues novetats recents de Pagès editors: *Iskander* i *La mutació sentimental*.

La notícia propicià un intercanvi de missatges entre les dues autores de la primera novel·la, Àlicia Gili i Sílvia Romero, l'autora de la segona, Carme Torras, i el mateix periodista, intercanvi que desembocà en un petit debat a la xarxa sobre si la fantaciència -terme també objecte de discussió- que escriuen les dones mostra trets diferencials respecte a l'escriptura pels homes.

Val a dir que el tema no és intranscendent, i les opinions són controvertides, així que el debat s'allargà fins al passat 12 de maig, en què els diferents contertulians es reuniren amb la sociòloga Desiré Rodrigo en una taula gens rodona de l'Àmbit Cultural d'El Corte Inglés al barceloní Portal de l'Àngel, per obrir la discussió a tothom qui s'hi volgués afegir.

Hi assistiren trenta-cinc persones, amb un percentatge molt similar d'homes i dones, i el predomini femení a la ponència s'equiparà amb un major nombre d'intervencions del contingent masculí en el torn de paraules.

Dins l'entramat d'idees que s'exposaren anaren sorgint alguns punts recurrents, com que la ciència-ficció permet bastir nous mons i explorar-hi sistemes socials alternatius, amb relacions de poder diferents, nous sistemes de parentiu, de races, de classes socials, i fins permet una redefinició del concepte de cos que porta a la connexió del gènere literari amb alguns discursos feministes. O, des d'una altra perspectiva, pot veure's com la possibilitat de despullar l'ésser humà de tots aquests condicionants històrics, polítics, físics i biològics, i estudiar les emocions pures de la naturalesa humana davant de reptes insòlits. Pel que fa al vessant més fantàstic, es

proposà la recuperació d'algunes criatures de la mitologia catalana, com els donyets, els tombatossals, els martinets, els nyitius, els minairons i, en especial, les dones d'aigua i també la cocollona, que és un ésser meitat cocodril, meitat papallona, que viu al llit del riu Onyar al seu pas per Girona. També es destacà l'interès del concepte de monstruositat com allò que se surt de la norma. S'esmentaren algunes escriptores pioneres en la temàtica de la taula rodona com, entre d'altres, Rosa Fabregat, Montserrat Julió i Montserrat Galícia, aquesta última present a la sala, i una veu autoritzada d'entre el públic féu una documentada crida a evitar el victimisme dins del gènere, tant pel que fa a la llengua com a l'autoria femenina.

Després de més d'una hora i mitja d'animada conversa, es cloqué l'acte amb la conclusió que si hi ha trets masculins i femenins d'escriptura, no es corresponen necessàriament amb el sexe de l'escriptor, sinó que s'hi troben en diferent manera en cada autor/a. I aquesta és la "his/her-tory", en llenguatge políticament correcte, segons la divertida aportació d'una de les persones allí reunides.

Carme Torras
Fotos d'Àlicia Gil

LLIBRES

LES CARTES DE NÈXIAH
Jordi Navarri i Ginestà

Les cartes de Nèxiah

de Jordi Navarri i Ginestà
Bubok (versió electrònica i en paper), 2009.

Jordi Navarri i Ginestà (Barcelona, 1971) va debutar amb una curiosa novel·la de ciència-ficció, *El cinquè oceà* (2003), en una acurada edició del Bullent, amb caplletres dissenyades especialment per a cada capítol i la correcció lingüística de la casa. La novel·la descrivia una expedició terrícola a Europa, lluna de Júpiter, i Navarri hi demostrava que posseeix una gran imaginació per a trobar idees interessants i afegir-se formes de vida extraterrestre, una àmplia formació en el camp de les ciències i una forta voluntat de documentar-se i divulgar aquesta documentació. Al costat d'indubtables troballes, aquella primera novel·la quedava descompensada per una massa volguda intenció (segons la visió del lector) de demostrar que la llicenciatura en ciències químiques i el màster en química orgànica biològica pel CSIC, de què informava la contracoberta, no havien estat debades; la narració hi sortia perdent.

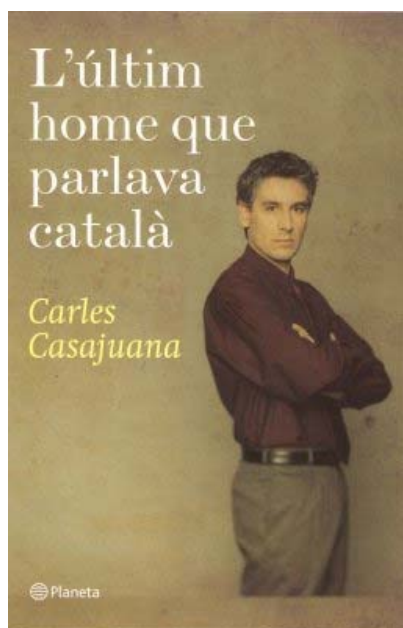
Les cartes de Nèxiah confirma la intenció de Navarri de voler fer una ciència-ficció documentada científicament, de divulgació de coneixements, dins la línia que va del Verne més didàctic al corrent anomenat "hard". La novel·la, que també parteix d'una idea ben seductora, representa un pas endavant en ambició espacial i temporal, ja que es desplega des del sistema solar fins a la constel·lació d'Eridà i arriba a un futur de dos-cents quaranta mil anys. La narració arrenca quan els èpsilans descobreixen en una lluna de Nèxiah la nau "Pioneer 10" i es plantegen d'on ha vingut i per què. Com diu l'autor mateix, "Aquesta és la senzilla història de dues d'aquestes civilitzacions perdudes, dos grans de sorra en un desert galàctic, les quals van poder posar fi a la seva llarga solitud i connectar".

Hi trobem una idea inicial ben interessant, visions grandioses, troballes imaginatives i construccions intel·lectuals acurades, i una innegable voluntat de fer participar el lector del projecte general de l'obra, una gran història del futur. A més, Jordi Navarri i Ginestà circula amb comoditat per una línia que pràcticament no ha estat conreada en català. Per això considerem que convé tenir en compte la seva novel·la i que és un autor que cal encoratjar. Però, demostrades la solidesa documental i la imaginació visual, potser li convindria alliberar-se d'afany didàctic i plantejar-se més a fons l'aspecte argumental i literari (l'intempestiu recurs a revelacions místiques o màgiques quan hi ha un problema insoluble, o la monotonia d'una veu narrativa que insisteix a fer comparances amb l'actualitat).

No sembla que hi hagi ajudat la manera com s'ha publicat la novel·la, amb "Bubok, publica sin límites". Certament s'ha publicat, s'ha fet públic el document electrònic que conté l'escrit, però allò que hauria convingut és editar una novel·la (per això al principi esmentàvem la pulcra edició del Bullent). De primer, una necessària correcció idiomàtica: costa d'assumir les interessants consideracions sobre els noms, les pronunciacions i l'evolució de les llengües (un plantejament intel·ligent i acurat que enriqueix la narració) en un text presentat sense prou consideració per l'idioma actual. També un replantejament general sobre criteris d'edició (si totes les notes a peu de plana són oportunes, si cal la duplicació sistemàtica de diàlegs en dues grafies, les repeticions de descripcions, etc.).

Tot això són aspectes que es poden anar treballant, quan es tenen les qualitats imaginatives i les capacitats intel·lectuals de Navarri. Res no impedeix que l'autor mateix consideri aquesta publicació un esborrany d'una futura edició revisada. I segur que el projecte en què diu que treballa, també de ciència-ficció, serà un nou pas endavant. L'esperem i hi confiem.

AMJ

L'últim home que parlava català

de Carles Casajuana.

"Ramon Llull narrativa", 117, Editorial Planeta, Barcelona, març 2009.

Carles Casajuana (Sant Cugat, 1954), diplomàtic de carrera i novel·lista, va guanyar el darrer premi Ramon Llull amb aquesta obra, que ofereix diversos punts d'interès sobre la cuina literària. I un d'aquests afecta el nostre camp.

En Miquel Rovira, de dia, ocupa un pis deshabitat, per escriure la seva primera novel·la, un llibre que prepara sobre l'últim catalanoparlant. Quan en va perfilant l'argument, es planteja de primer l'època de l'acció, de cent vint a cent trenta anys en el futur. "Ara bé, ell no vol fer futurisme, ni situar-se en un món que no tingui res a veure amb l'actual."

Implícitament, posa damunt la taula el fet que el lector corrent al qual vol adreçar-se tindrà un rebuig davant una obra que presenti escenaris futuristes o ginys tecnològics innovadors: davant una novel·la amb aire de ciència-ficció.

I així es presenta la contradicció que ens interessa: tot i l'argument d'especulació futurista (diguem-ne com vulguem, però es tracta d'un argument de ciència-ficció), Miquel Rovira "vol fer-ho d'una manera tal que el lector tingui la sensació que aquesta desaparició es produeix en un món semblant al seu, un món que li resulti familiar, on s'hi reconegui".

Val a dir que el seu prejudici no és contra la narrativa "de gènere", al contrari. Tal com la planeja Miquel Rovira, "la novel·la que està escrivint ha de ser com una novel·la policíaca. Hi ha un mort, el català, un detectiu, el professor Rosenfeld, i un testimoni, el vell. Obeint les regles del gènere, convé que el cadàver aparegui a la primera pàgina, i que l'objectiu de l'investigador, identificar el culpable i dilucidar les circumstàncies del crim, quedi clar de seguida".

Però el resultat de voler defugir qualsevol identificació amb la ciència-ficció és que quan Ramón Balaguer, l'altre protagonista de la novel·la, un escriptor més bregat, comença a llegir l'original, en un moment determinat "descobreix que l'escena està situada a les acaballes del segle XXI i pensa que això el lector ho hauria de saber abans". No li n'havia donat cap pista el fet que el professor Rosenfeld enregistrés amb el magnetòfon de butxaca cintes amb les converses amb el vell Bernat, l'últim home que parlava català.

I és que qualsevol escriptor que vulgui fer una narració versemblant, sigui situada al present, al passat o al futur, ha de tenir en compte també l'aspecte tecnològic. Una de les advertències implícites en una novel·la que en té moltes d'explícites.

AMJ

Twistanschauung

de Víctor García Tur

"Narrativa", 345, Editorial Empúries, Barcelona, març 2009.

L'any passat Víctor García Tur (Barcelona, 1981) es va estrenar literàriament guanyant el premi Caterina Albert, a Cerdanyola, amb la narració "Front", escrita per un mort, i el premi Documenta 2008 amb el recull que comentem, un dels llibres més estimulants de la darrera collita. De Víctor García Tur, les informacions expliquen que és dissenyador gràfic i guitarrista d'un conjunt, i els seus textos, que és un escriptor que convé tenir en compte.

La contracoberta del recull informa que són tretze contes que tracten, entre d'altres temes, de la ci-fi, els enigmes, Mart, les premonicions i les radiacions, i abans del primer relat trobem un mapa, com en les novel·les de fantasia, en què surt l'illa de Twistanschauung i a l'est un extrem de la terra de Bildungsrobot, que és justament el títol del pròxim recull que l'autor anuncia de publicar.

Dins el llibre, són citats els escriptors de ciència-ficció Philip K. Dick i William Gibson, i d'aquest darrer l'autor té l'atreviment de donar, a més de la data de naixement, la de la mort (1948-2047), a la venerable edat de noranta-nou anys. L'aproximació de García Tur a la ciència-ficció, doncs, és per la banda de la "cosa nova" més psíquedèlica i descarada que es van empescar Michael Moorcock, Aldis i Ballard els anys seixanta, i que aquí també van tocar Toni Turull, Quim Soler i d'alguna manera Pep Albanell. Ortodoxos, absteniu-vos-en.

Dels relats, comentem especialment "Apunts per a un elogi de Qiuying Zhou", un text de falsa erudició que estudia la vida i l'obra d'un suposat creador d'un pas endavant dins la realitat virtual, que no cerca d'imitar la lectura que els nostres sentits fan de la realitat externa, sinó inventar noves percepcions i noves formes de descodificar estímuls inexistents. "Antena" i "Antena 1" és un exercici metaliterari interessantíssim, entorn d'uns investigadors dels efectes de la radiacions produïdes per les antenes de la telefonia mòbil: quan al primer dels dos relats arriben a la zona crítica són afectats per una mutació que afecta la continuació de la redacció del relat, i també obliga a reescriure el text precedent ("Les 7 diferències") i a continuació tornar a escriure el relat de l'antena de manera diferent fins que, arribats altre cop a la zona crítica, la nova mutació permet continuar escrivint tot el llibre de la manera com havia començat. "Mozzaiku" és un relat inquietant, dins el to postmodern i "de no-lloc" que tan bé conrea l'autor, sobre el tema del doble. "El conte de fons i figura" és una faula orientalitzant suposadament escrita per un autor de ciència-ficció que ofereix un altre interessant exercici metaliterari: tenim el text del conte, a sota una llarguíssima nota a peu de pàgina que va devorant el text principal i que a més d'incloure l'argument d'un conte sobre una civilització que esgota els recursos del seu planeta acaba amb una informació sobre una suposada civilització que hauria bastit construccions a Mart, i a més hi ha una nota de l'editora que anota la nota amb una nova proposta de suposada descoberta científica, i encara una segona nota del suposat traductor del text principal sobre un matís de la traducció.

Un llibre ben recomanable per a estar al dia del vessant més agosarat de la nostra literatura.

AMJ

Gènesi

de Bernard Beckett

Tr. d'Aïda Garcia Pons

"La Via Làctia", Estrella Polar, Barcelona, maig 2009.

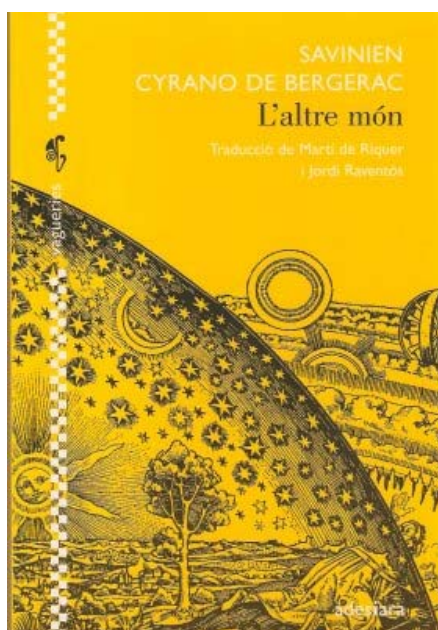
Estrella Polar, un nou segell del Grup 62, adreçat a la literatura juvenil, ha publicat entre els primers volums una curiosa novel·la de ciència-ficció del neozelandès Bernard Beckett.

En la lectura de qui signa (que no pretén ser cap lluminària), *Gènesi* té un inici tirant a erràtic. Després d'haver-nos situat a l'escenari de l'acció, se'ns informa que "La història comença al final de la tercera dècada del nou mil·lenni", que vol dir el nostre. D'allà han arrencat un seguit de guerres, cataclismes i calamitats, dels quals, com a l'havanera, "tingueren la culpa els americans". Però hi ha un personatge anomenat Plató que ha comprat unes illes del sud, les Aotearoa, i quan la cosa es complica, el 2051, fa bastir una gran muralla marina, una barrera d'acer i mines, i dins el seu territori estableix una república a la manera del precedent grec, amb la classe dels filòsofs al capdamunt, a sota els tècnics, més avall els soldats, a sota els obrers... Un jove soldat de disset anys, l'Adam, encarregat de vigilar a la muralla i eliminar qualsevol embarcació que hi tregui el nas, es compadeix d'una viatgera, justament anomenada Eva...

Després que ja hem repassat un parell de clàssics, un de pagà i un de bíblic, passada la pàgina 60 l'autor emprèn un nou camí, que en la meua interpretació fa del llibre una novel·la ben interessant. L'Adam és reclòs amb un guardià androide (de l'Eva, ja ens n'oblidem per sempre) i a partir d'aquí comença una sòlida confrontació dialèctica entre la criatura natural i l'artificial, encara amb una argumentació que remet al platonisme inicial: la Idea és prèvia i externa a la ment, la idea ha creat la ment, i sota aquesta visió no hi preeminència entre el cervell biològic i l'electrònic. El desplegament i el desenllaç estan ben dosificats, i arribem al final havent assumit el neguit que sembla que ens volia transmetre l'autor. I amb el dubte si les marrades inicials eren defectes de la narració o voluntat de fer-nos navegar per pistes falses.

Sigui com vulgui, al capdavant en resulta una lectura estimulant, que subverteix la primera llei de la robòtica d'Asimov.

AMJ

L'altre món

de Savinien Cyrano de Bergerac

Tr. de Martí de Riquer i Jordi Raventós

"Vagueries", 4, Adesiara editorial, Martorell, març 2009.

L'any 1934 Martí de Riquer va publicar als "Quaderns literaris" que editava Josep Janés *Viatge a la Lluna* de Cyrano de Bergerac (1619-1655), una traducció de la *Histoire comique, contenant les États et Empires de la Lune*, que s'havia editat en francès el 1657, dos anys després de la mort de l'autor. El 1992 Enric Casasses en va publicar una nova traducció, a Tres i Quatre, de València. Cinc anys després de la primera edició francesa, el 1662 es va publicar *Les États et Empires du Soleil*, continuació de l'anterior i que, plegades, posteriorment es van titular *L'autre monde*.

En català no disposàvem de l'edició completa de totes dues obres. És el que ha fet ara Jordi Raventós,

valent-se a més d'unes descobertes recents. Efectivament, durant el segle XX es van descobrir tres nous manuscrits dels *États et Empires de la Lune*, que van permetre veure que la primera edició havia estat molt mutilada per la censura. De tal manera que el traductor i editor actual ha partit de les edicions franceses de 1998 i 2000 per a restituir a la traducció de Riquer els fragments escapçats i les variacions i traduir per primera vegada la segona part de l'obra completa. Això de completa també és una manera de dir, perquè l'obra acaba sobtadament quan encara queda molt de viatge per fer, però és l'inconvenient de les novel·les que queden escapçades quan l'autor mor abans de poder-les concloure.

Sigui com vulgui, hem de celebrar la primera publicació completa en català de l'obra que a la contracoberta s'anuncia com "la primera novel·la de ciència-ficció de la literatura francesa". A la primera part, que era la que ja teníem traduïda, a més dels ja coneguts artificis per als viatges interplanetaris, encara sobta trobar anunciats ginys com els llibres de la Lluna, un món on la gent parla amb un llenguatge musical. El que faciliten al viatger sideral és "un llibre meravellós que no té ni fulls ni caràcters; [...] un llibre on, per a aprendre, els ulls són inútils; es necessiten les orelles. Quan un desitja oir [...] col·loca l'agulla sobre el capítol que desitja escoltar al mateix temps que en surten, com de la boca d'un home o d'un instrument de música, tots els sons [...] i, a la fi, havent-me'ls posat a manera d'arracades, vaig sortir a la ciutat a passejar", feliç amb els walkman a les orelles. Potser ara ens resulten una mica carregoses algunes llargues disquisicions filosòfiques, però entenem l'acarnissament de la censura amb els agosarats raonaments en contra de la immortalitat de l'ànima o la seva mateixa existència (sempre a càrrec dels descreguts llunàtics: el viatger terrestre s'ocupa de defensar l'ortodòxia amb febles arguments que donen peu a la contrarèplica racionalista).

La narració de l'imperi del Sol sorprèn amb un inici de novel·la clàssica d'aventures (i som a la primera meitat del XVII). Havent arribat de la Lluna, el viatger és considerat un bruixot i perseguit per les autoritats civils i eclesiàstiques, i protagonitza un seguit d'enfrontaments i fugues fins que s'enlaira cap al Sol amb el seu coet d'aire calent. A més d'altres ginys sorprenents, com "un rellotge de vent, un ull artificial que permetia veure-hi de nit, una esfera en què els astres seguien el moviment que tenen al cel", també sobta la familiaritat amb què parla d'àtoms i partícules i de la força dinamitzadora de la calor, en un precedent de les descripcions de la termodinàmica. I al final hi ha una defensa de la literatura utòpica, amb la presència de Tommaso Campanella en persona.

Recordem per acabar que fa tres anys la interessant col·lecció "Breviaris" de la Universitat de València va publicar una bona traducció de *La Ciutat del Sol* (1602) de Tommaso Campanella, completada amb la "Qüestió quarta sobre la millor república" (1637), que pot ser un bon complement de la lectura de les aventures interplanetàries de Cyrano de Bergerac.

AMJ

Trilogía de las Tierras

de Jordi Sierra i Fabra
Siruela, Madrid, 2008.

Els tres títols que formen la *Trilogía de las Tierras* són *En un lugar llamado Tierra* (1983), *Regreso a un lugar llamado Tierra* (1986) i *El testamento de un lugar llamado Tierra*, (1987). Vint-i-cinc anys després de la seva publicació, i després de nombroses edicions, Siruela presenta l'obra recollida en un sol volum i ens dona l'ocasió de llegir o rellegir una obra, sens dubte, important en la ciència-ficció escrita a

l'Estat espanyol.

A la primera novel·la ens trobem al futur. Un futur de màquines i éssers humans. Contràriament a la història de *Terminator*, on la màquina s'ha rebel·lat i vol aniquilar els homes, aquí les màquines han salvat la humanitat de l'holocaust. Les màquines, davant de la constitució, són éssers amb els mateixos drets que els humans; més encara, els superen en molts terrenys, per exemple en la legislació, la política i la justícia. Són màquines capdavanteres en el progrés i el benestar de la humanitat.

A la segona part, *Regreso a un lugar llamado Tierra*, tornem a trobar les dues comunitats, màquines i humans, ara ja clarament enfrontades. La llavor del descontentament de la primera novel·la ha fet eclòsio a la segona i els homes i dones lluiten per alliberar-se del jou de les màquines. Com a conseqüència, ha esclatat una guerra civil. En aquesta segona part, la dicotomia: màquina igual a lògica, ésser humà igual a emoció, apareix matisada i les màquines se'ns mostren més humanes, tenen estats d'ànim es cansen i fins i tot emmalalteixen, es fan velles i moren.

A la tercera part *El testamento de un lugar llamado Tierra*, finalment homes i màquines s'han separat i cada "raça" habita un planeta diferent, gràcies a la tecnologia dels forats de cuc que ha fet possible el viatge a través de l'espai-temps. La tercera part, igual que passa a la segona, està escrita des del punt de vista de les màquines. Unes màquines evidentment humanitzades, que assoleixen els principals papers protagonistes: el visionari, el revolucionari, el subversiu. Ja no és l'ésser humà l'únic posseïdor d'aquests atributs, la màquina també serà capaç de rebel·lar-se contra l'estat totalitari del pensament únic, i capaç de defensar, contra el parer oficial, la idea que homes i màquines es necessiten.

La trilogia està escrita de forma àgil i engrescadora. Malgrat alguns aspectes discursius que forçosament ha de tenir una obra d'aquestes característiques, la trama avança amb tremp i amb fortes dosis de suspens —o enjòlit, com proposava que se'n digués en Pedroló. Les preguntes ja apareixen a la primera novel·la. Què ens amaga la nau que arriba d'una expedició galàctica, tripulada per una màquina i un humà? I què significarà la troballa que ha fet aquella expedició en les trames de la segona part de l'obra i de la tercera? La resposta té a veure amb la teoria espai-temps d'Einstein. És per això que el mateix Jordi Sierra i Fabra ens confessa que, sense aquesta teoria, la seva novel·la potser no hauria estat possible.

Un altre aspecte a comentar és que l'autor ens parla de màquines i no d'intel·ligència artificial, o cyborgs, o robots o andròides. L'autor ens ho explica al pròleg de l'edició de 2008. "Les màquines m'han apassionat sempre. La meua narrativa de ciència-ficció ha estat supeditada a les màquines. I parlo de màquines, no de robots, andròides, etc. He utilitzat el terme màquines perquè en realitat és el que em semblen, el que són, encara que un dia tinguin cervells humans o xips capaços de fer-les sentir com humans."

Per acabar, una consideració: La *Trilogía de las Tierras* és una obra recomanable sobretot per als lectors de ciència-ficció, tant per la seva temàtica ambiciosa com per la manera de resoldre la narració. Com diu Jordi Sierra i Fabra, al moment de la seva publicació l'obra va ser un cosa sorprenent i innovadora, "la ciència-ficció era cosa dels americans".

MG

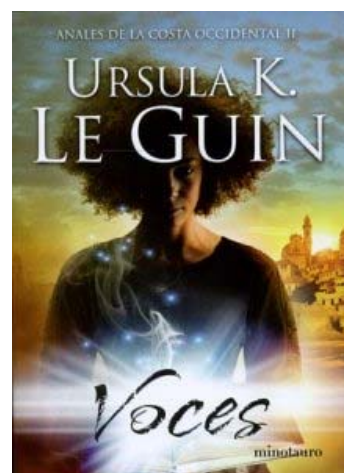
Dones, Voces, Poderes

d'Ursula K. Le Guin
Minotauro, Barcelona, 2008 i 2009.

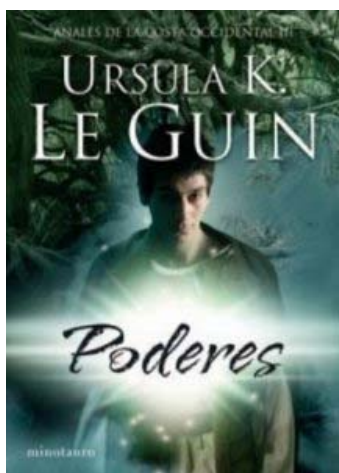
"Anales of the Western Shore" o, en la traducció castellana, "Anales de la costa occidental", està format per tres llibres independents: *Dones* (*Gifts*, 2004), *Voces* (*Voices*, 2006) i *Poderes* (*Powers*, 2007). Tots tres llibres comparteixen el mateix escenari: una regió de petites ciutats-estat independents, a la costa occidental d'un continent situat en un món imaginari. I tots tres comparteixen, així mateix, alguns personatges: els protagonistes d'una obra reapareixen com a personatges secundaris a les altres, fent de nexa entre les parts de la trilogia.

A *Dones* els protagonistes seran dos joves, Orrec i Gry, posseïdors d'unes especials habilitats psíquiques. Gry és una noia que pot comunicar-se amb els animals, però que es nega a utilitzar el seu talent per ajudar els caçadors. Orrec és un noi amb un do extraordinàriament perillós, la seva mirada té el poder de matar, de destruir. És per això que el jove Orrec porta els ulls embenats. La història mostra com Orrec i Gry miren d'entendre l'abast dels seus dons i tracten d'evitar que els altres els utilitzin negativament.

Voces és la història de Memer, una noia que viu en un país ocupat. Un poble guerrer ha conquerit la ciutat d'Ansul, un lloc pacífic ple d'escoles, biblioteques i temples. Els invasors no són capaços de llegir, creuen que les paraules poden destruir el seu món i per aquesta raó cremen les biblioteques i prohibeixen llegir sota pena de mort. Memer llegeix en secret i descobreix en els llibres la veritat de seu poble. Coneix Gry i Orrec, que han arribat a la ciutat com a narradors. Junts lluitaran per vèncer la intolerància i conquerir la llibertat.

A *Poderes* Gavir és un noi posseïdor d'un do extraordinari, la precognició, és a dir, és capaç de "recordar" el futur. Gavir, que és esclau, manté el seu do en secret i mena una vida tranquil·la fins al moment en què un tràgic esdeveniment l'obliga a fugir cap a les terres pantanoses. Allà retrobarà els seus orígens, entendrà el seu destí i coneixerà Memer, Gry i Orrec.

No descobrim res de nou si afirmem que Ursula K. Le Guin és una extraordinària creadora de civilitzacions, com ens havia demostrat a bastament al cicle de *Terramar*. En aquesta obra crea unes ciutats, unes cultures i unes creences que seran el marc on es desenvoluparan històries d'una gran força, amb uns personatges que lluiten en la recerca de la veritat i la llibertat, per mantenir-se fidels a la pròpia identitat.

Els "Annals de la costa occidental" són escrits amb una gran habilitat narrativa i estan puntejats de sorpreses i revelacions que ens aniran conduint al desenllaç. Però la literatura d'Ursula K. Le Guin no està feta de màgia tramposa i de concessions fàcils. L'escriptora americana s'allunya de certs clixés del gènere fantàstic que abusen d'arguments i temàtiques repetitius i simplistes, i ens presenta unes narracions que aborden temes polítics i

espirituals.

I ens fem una pregunta: com és possible que aquesta autora no es tradueixi al català, i que, si es fa, sigui tard, quan la majoria ja hem llegit les seves obres en castellà?

MG

CINEMA

Terminator Salvation

d'Evan McGregor

Terminator Salvation és la quarta pel·lícula de la sèrie. L'acció es desperta Skynet, i ha començat a fabricar els robots Terminators humanitat. Els homes i dones que han sobreviscut a la destrucció amagats en redutes, la majoria organitzats com a resistència en la lluita contra els Terminators. Altres grups sols pretenen sobreviure a base d'amagar-se al futur, ja que la diferència de força i poder tècnic és enorme.

Hi ha tota una estructura militar que coordina la resistència, amb una base submarina. John Connor, líder natural, si bé està també dins de l'organització, el seu missatge d'esperança i d'ànim es difon per l'espai a tots els nuclis de la resistència.

En un moment determinat, apareix inevitablement el conflicte entre el líder militar i el que John Connor diu que s'hauria de fer. Com podem suposar que el seu líder popular, desobeint les ordres de l'alt comandament. Ja podem suposar com acaba tot això.

Com a cada pel·lícula de la saga, apareix un nou Terminator -no descobreixo gaire cosa per a aquells que ja s'acosta ja al clàssic cyborg, l'últim intent de Skynet per a introduir-se a les xarxes de la resistència. L'última frase del film, que ho explica tot.

La pel·lícula és un seguit d'acció que no et deixa pràcticament respirar ni un sol moment. Serà fàcilment acceptada per aquells que hagin jugat amb videojocs de combat i lluita contra enemics ferotges.

Interessants els efectes especials, si bé al meu parer no està ben aconseguit el moviment d'alguns terribles robots, però el moviment que es donava als dinosaures d'*Hace un millón de años* que no pas a les meravelles de *Avatar* amb tot tipus de monstres i Aliens.

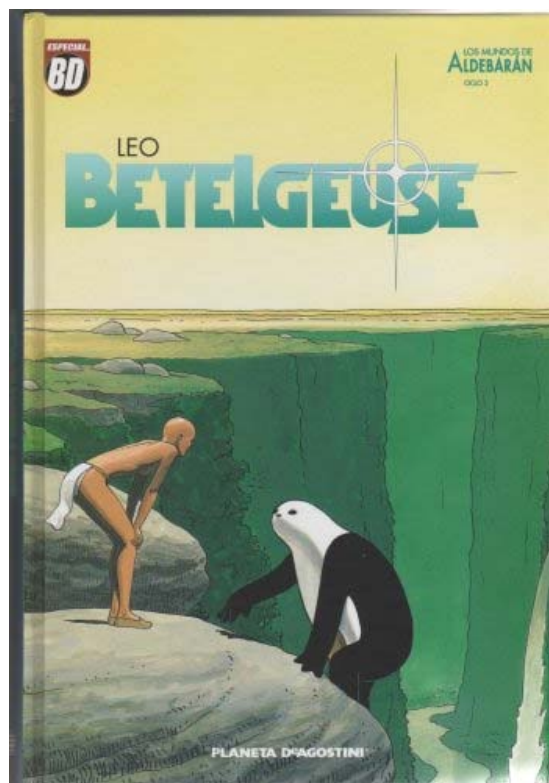
Està lluny del guió -i del nivell- de *Terminator I* i *Terminator II*, si bé, com a film d'acció, és dels millors que destaca la música que acompanya i complementa tota l'acció. Pel·lícula recomanable.

Una última reflexió personal: Em sorprèn que es plantegi el "despertar" de Skynet pràcticament en els temps d'aquí a uns mesos o anys, perdrà credibilitat, perquè no s'haurà produït el despertar (si s'ha produït, no hi ha altres preocupacions). És similar a obres com *2001, una odissea espacial* o *1984*, que, en estar lligades a un fet realitat la predicció, quedarà clar per als que la vegin que és una ficció, i així perden una part de l'alcèrric.

Títol original: *Terminator Salvation: The Future Begins*. Gènere: Ciència-ficció. País: Estats Units. Durada: 115 min. Director: Evan McGregor. Intèrprets: Anton Yelchin, Christian Bale, Helena Bonham Carter, Moon Bloodgood. Música: Brian Tyler.

Jordi Dòria

CÒMIC

BETELGEUSE

Guionista i dibuixant: Luis Eduardo de Oliveira, "Leo"
Planeta DeAgostini, Barcelona, 2009.

Al butlletí número 9 comentàvem la sortida d'*Aldebarán*. La recopilació dels cinc àlbums que formen el primer cicle de la sèrie i els dos més formen el segon cicle, anomenat *Betelgeuse*, que, de moment, ha estat publicat en forma de recull amb un format de 24,5x17,5 cm. El primer -*Antares*, per ara el darrer en versió original-, només n'han d'esperar molt per a saber com acaba tota la història.

Aldebarán i *Betelgeuse*, ja ho vàrem dir quan vàrem ressenyar-los, són innovadores, suggeridores i refrescants de la moderna ciència-ficció. Planteja, només començar, tot un seguit de situacions que són relacionades amb l'ètica. La Terra continua tenint una necessitat de no puguin ser colonitzats per alleujar el problema de superpoblació establerta al quart planeta d'Aldebaran, un cop superats els límits, es canviada l'organització social i política que n'impedia el desenvolupament. Només un planeta no és suficient per a apaivagar els problemes del planeta Terra.

Per això una expedició és enviada a Betelgeuse-6 amb la finalitat d'informar sobre les possibilitats de fer-ne un planeta habitable: no es pot colonitzar un planeta en què hi ha vida intel·ligent i es considera que una espècie és irremediablment foc. Premisses que poden servir per a detectar una intel·ligència tecnològica, però que no tenen en compte la vida, que és el que ha succeït a Aldebaran. A Betelgeuse el cas és diferent. La primera expedició que hi ha tracta de solucionar amb dos punts de vista diametralment oposats. El conflicte ha derivat en tragèdia i enfrontades al si del planeta. Una segona expedició reduïda és enviada des d'Aldebaran per esbrinar què ha passat a la primera nau ataca també la segona. Seran necessàries moltes aventures per a trobar una solució que beneficiï a tots.

Igual que al primer cicle, la presència d'extraterrestres s'intueix al llarg de l'obra. Una presència difícil de detectar, com en l'exemple, les pel·lícules *2001, una odissea espacial* i *Contacto*, i que en aquest cas té una sortida força original.

El final del llibre, malgrat que l'aventura es pot donar perfectament per acabada, ens deixa amb les ganes de continuar el futur als principals protagonistes. El començament del tercer cicle fa fer un gir sorprenent a la història. Per a més informació, vegeu aquí.

Toni Segarra

TECNOCIÈNCIA EN FICCIÓ

Melchior de Palau Català (Mataró, 1843 - Madrid, 1910) mereix un lloc a les cròniques de la literatura al costat de Miguel Forteza, Juan Benet i altres autors que, com ell, han estat enginyers i escriptors. No solament va destacar en ambdues activitats, sinó que fou autor de molts poemes de tema científic i tècnic.

De Palau, que completà els estudis d'enginyer de camins, canals i ports i els de dret, fou enginyer en cap de la Diputació de Barcelona, autor d'avantprojectes de perforació de túnels ferroviaris als Pirineus centrals, enginyer en cap de ponts i camins de Madrid i catedràtic de geologia. En el vessant literari, fou vicepresident de la Sociedad de Escritores y Artistas, corresponsal de diverses acadèmies de belles arts i membre de la Real Academia Española de la Lengua. Hi va accedir el 1908 amb el discurs titulat "La ciencia como inspiración poética".

Zorrilla es referia a de Palau com "el poeta del rayo y del carbón".

No li faltava raó, perquè produïa poemes com "La geología", "El rayo", "El Polo Ártico", "Al carbón de piedra", "En el laboratorio" o la oda "A la locomotora". Tots són d'un estil grandiloqüent. Heus aquí un petit tast de l'oda al carbó de pedra. No us embafeu.

*Este, que veis, carbón endurecido,
yacer a mantos en terrestre fosa,
rayos de claro sol un tiempo ha sido.*

*A la voz de la Industria poderosa,
abandona, cual Lázaro, su tumba,
y a más vida resurge esplendorosa.*

[...]

*Cuando caldea y en su lumbre baña
a la férrea fugaz locomotora,
sierpe que tiene el silo en la montaña.*

[...]

*Por él la roca su metal destila;
por él dice el crisol la verdad pura;
el átomo su afine se asimila.*

[...]

*Un día fuiste gigantesca alfombra;
hoy hallamos calor y luz radiante
donde otros seres disfrutaron sombra:*

*que Dios, previendo nuestro afán
constante,*

POESÍAS : DE D. MELCHOR DE PALAU

VERDADES POÉTICAS
* * CANTARES * *
* POESÍAS VARIAS *

MCMV
LUIS TASSO, EDITOR

*para su hartura reservarnos quiso
esa fecunda flora exuberante,
que adorno fue quizá del Paraíso.*

No cal dir que quan de Palau va escriure això, el terme progrés no tenia fissures i el terme sostenibilitat era encara molt lluny.

(Poema extret del més que recomanable llibre *La ciencia en la poesía (antología de la poesía científica española del siglo XIX)* de José María Nuñez Espallargas, publicat el 2008 a Nivola.)

Jordi Font-Agustí

JOCS

WORLD IN CONFLICT - COMPLETE EDITION

Any 1989. La Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques es troba en una situació difícil, que sembla que portarà a la seva desintegració. Però, quan tothom n'esperava la caiguda, les tropes soviètiques envaeixen el Berlín Occidental.

Allò que semblava una campanya ràpida per a conquerir l'Europa Occidental, es trunca quan les tropes de l'OTAN, amb gran ajuda dels nord-americans, aconseguixen frenar l'avançament soviètic.

Davant les dificultats, l'exèrcit soviètic decideix canviar de tàctica. Aprofitant que a Europa hi ha una gran quantitat de tropes nord-americanes, envaeix els Estats Units. Camuflats en falsos vaixells de càrrega, ataquen Seattle, ocupen la ciutat en un sol dia, i fan retrocedir un exèrcit nord-americà que té el gruix de les tropes a Europa.

Aquest argument, que sembla tret d'una ucronia, és la base del joc "World in Conflict - Soviet Assault", en què hauràs de dirigir tropes de l'OTAN a Europa, tropes americanes als Estats Units, i tropes soviètiques en tots dos escenaris. Cal remarcar que aquesta versió del joc conté l'original "World in Conflict" i la seva expansió "Soviet Assault".

Aquest joc és del gènere ETR (Estratègia en Temps Real), però amb dues grans diferències amb els clàssics del gènere: no hauràs de gestionar recursos per aconseguir unitats, i no portaràs exèrcits sencers, només batallons amb unitats diverses, amb la possibilitat d'aconseguir reforços, o atacs especials (artilleria, aviació), en determinats moments. Aquestes dues premisses fan del joc una successió de partides ràpides amb molta acció.

A més, l'empresa creadora del joc, Massive Entertainment, ha fet un gran treball de programació en el motor gràfic, i així ha aconseguit efectes d'explosions i uns detalls de les unitats mai no vistos abans en jocs d'aquest tipus, fins i tot en ordinadors de gamma baixa.

Cal remarcar també que, durant el mode campanya, vas veient vídeos relacionats amb els participants a les missions, que et fan sentir com si estiguessis veient una pel·lícula. I el tractament dels dos bàndols és molt correcte, amb què trobem diversos personatges amb actituds diferents davant el conflicte.

Un joc força interessant per als amants de les ucronies, que ens fa veure una cosa que podia haver passat, però per sort no va anar així.

Per acabar, una frase que vaig llegir a *Fundació*, del mestre Asimov, que crec adequada per a aquest joc: "La guerra és l'últim recurs dels incompetents."

Isidor Bernabé

OPINIÓ

Tots hi érem

Quan Cristòfor Colom va desembarcar a Amèrica el 1492, quan Robert E. Peary va descobrir el pol Nord el 1909 o Roald Amundsen va arribar al pol Sud el 1911, o quan Josep M. Cruxent va arribar a les fonts de l'Orinoco el 1951, tot això ho van veure només els que hi van anar. Després n'hem tingut relats, o fotografies o filmacions, però en aquell moment només hi eren ells.

En canvi, quan el 20 de juliol de 1969 Neil Armstrong va ser el primer humà a trepitjar la Lluna, tothom ho va poder veure just

en aquell mateix moment per mitjà de la televisió. Dominique Verguèse va escriure a "Le Monde" el 26 de juliol de 1969: "Què és més remarcable, el desembarcament a la Lluna o bé aquesta informació minuciosa, precisa, en temps real, a l'escala de tot el planeta? Fa pocs anys, encara hauria calgut ser autor de ciència-ficció per a imaginar-se això que passava alhora a la Terra i a l'espai. Avui, n'hi ha prou amb un aparell de televisió, i fins i tot els soviètics tenen dret de veure l'arribada dels astronautes en directe."

Quan fa quasi quaranta anys d'aquella feta, el periodista científic Xavier Duran ha publicat un llibre ben interessant, del qual hem extret aquesta darrera citació: *Franquisme via satèl·lit. Sputnik, Apollo i guerra freda a la premsa de Barcelona*, editat per Pagès editors, a Lleida, amb data de novembre de 2007 però distribuït el 2008.

El llibre és distribuït en cinc capítols principals: "Un espai per als somnis", que descriu la història de l'astronàutica, des dels somnis de la ciència-ficció fins a 1975, quan l'espai deixa de ser un escenari privilegiat de la guerra freda i s'inicien les missions conjuntes de soviètics i nord-americans; "Societat i premsa a la Catalunya de la postguerra", que explica la situació de la premsa a Catalunya des de la postguerra fins a la darrerria dels anys seixanta; "Sputnik, un satèl·lit en òrbita al voltant de la premsa", que analitza la manera com la premsa escrita va narrar l'impacte del primer satèl·lit artificial; "El viatge a la Lluna, la victòria d'un sistema", en què fa el mateix arran de l'arribada a la Lluna, i "Retorn al futur?", que parla dels projectes i les previsions en el terreny de l'astronàutica. Un capítol de conclusions i una bibliografia essencial sobre astronàutica i sobre periodisme i història completen el volum, que "es basa parcialment en la tesi doctoral llegida a la Universitat Autònoma de Barcelona el 1997", amb què Duran, llicenciat en ciències químiques, es va doctorar en ciències de la comunicació.

Com diu Duran al pròleg, allò "que intentem oferir en aquest llibre és la lectura tecnològica, però, sobretot, ideològica, que la premsa va fer dels esdeveniments". Així, el volum, que analitza el tractament que fa la premsa de dos fets decisius de l'astronàutica i de la història contemporània, és alhora un manual d'astronàutica, des de la literatura fins a la tecnociència, i d'història del periodisme en una situació concreta: un d'aquests desitjables i sempre benvinguts ponts entre les anomenades dues cultures, ciències i lletres.

La nit del 3 al 4 d'octubre de 1957, mentre a Barcelona tenia lloc el Congrés internacional d'astronàutica, es va posar en òrbita el primer satèl·lit artificial, el soviètic Sputnik. A més de l'impacte científic i tecnològic, el llançament va tenir un fort component propagandístic en el context de la guerra freda. A l'Estat espanyol, que després de la derrota del nazifeixisme a Europa jugava amb força la carta de l'anticomunisme com a manera d'alinejar-se dins la política de blocs, el tractament que en va fer la premsa va ser fortament ideologitzat, amb consideracions morals i religioses o fins volent demostrar un suposat endarreriment de la tecnologia russa amb l'opinió que el projecte havia estat possible gràcies als científics alemanys capturats pels soviètics. Fins i tot un discurs de Franco, que lloava l'èxit soviètic comparant-lo als assoliments de la seva dictadura, que atribuïa en tots dos casos a la força del règim i la fèrria unitat nacional, va ser retingut per la censura. Dotze anys després, el juliol de 1969, el dia 16 el coet Saturn V des de Cap Canaveral va enlairar la nau Apollo 11, que va arribar a la Lluna el dia 20 i va tornar a la Terra el 24. Algunes coses havien canviat, però el dia 16 la coberta de "La Vanguardia" era ocupada per una sola foto grossa dedicada a l'onomàstica de donya Carmen Polo de Franco, el 18 de juliol la imatge única era la del dictador, i el dia 22, tot i que també hi havia una fotografia d'Armstrong trepitjant la Lluna, l'atenció era adreçada a la sessió de les Corts en què el dictador havia de nomenar Joan Carles de Borbó el seu successor. I a més aleshores els mitjans progressistes, bàsicament "Tele/eXprés" i "Triunfo", ja utilitzaven la carta dels prejudicis antiamericans per a desvirtuar la gesta. La informació documentada era a càrrec de noms solvents com Miquel Masriera, Màrius Lleget o Sebastià Estradé, que en ocasió de la missió Apollo es va desplaçar a Robledo de Chavela, "un dels dos punts principals de seguiment i suport de la missió".

En dotze anys, de 1957 a 1969, havien passat moltes coses. En el camp de l'exploració espacial, més de

les que ningú es podia imaginar que podien passar en tan poc temps. I en els quaranta anys que s'han escolat d'ençà de 1969 també han passat moltes coses, i moltes coses han canviat. La cursa espacial s'ha alentit i s'ha diversificat, però ara són impensables moltes activitats sense l'ajut dels satèl·lits artificials i la tecnologia del cosmos. Això ens mostra el llibre de Xavier Duran, que vincula tecnologia de l'espai i societat de la informació. Fa quaranta anys, just quan el dictador nomenava el seu successor "amb el títol de rei", l'arribada dels humans a la Lluna, televisada en directe per a tothom, va democratitzar una conquesta humana, ens en va fer partícips, ens va fer més humans. Una conquesta que és part de la nostra història, col·lectiva però també individual.

A.M.J.

RELAT

REBUDA AMB CATIFA VERDA

Els pobladors del planeta els van preparar la rebuda més sublim. Van estendre la millor catifa davant el vehicle dels exploradors terrestres. S'ho mereixien, després d'aquella interminable travessia interestel·lar.

Tan bon punt el comandant Fuji Kawasaki va plantar el peu al planeta va adonar-se que alguna cosa no acabava de rutllar, que aquella primera (i històrica) petjada humana no augurava res de bo. Mentre la bota s'esfondrava en una massa llefiscosa, l'oficial va guaitar de reüll els rostres encastats al metacrilat de l'escotilla de la nau, els esguards perplexos de la xenobiòloga Ada McLaughlan i de Yuri Seldorin, psicohistoriador de bord.

Quan la bava era a l'alçada dels ulls del comandant, aquest deixà anar un sospir, una alenada que entelà el vidre de l'escafandre. La seva darrera visió va ser el fragment d'una peça d'una pota de titani de la nau i el polze de la mà enguantada de l'enginyera de vol Natasha Korsakova, que intentava aferrar-s'hi abans de ser empassada pel moc verd.

Mentrestant, els pobladors de Llimàcia, plens de joia, ovacionaven els visitants fent picar amb frenesí els quatre palps cefàlics.

Jordi de Manuel

Recordeu que el número 18, corresponent a setembre-octubre, estarà a la xarxa a començament de setembre.